

جمع میان متن و مفسر در تشیع؛ شکل‌دهنده نهاد فقاقت

در تشیع هم متن و هم انسان مفسر دخالت دارد؛ این رویکرد ضمن برکنار داشتن شیعه از تقلیل‌گرایی متن‌محورانه و اباحه‌گری مفسر‌محورانه، نهاد فقاقت را شکل می‌دهد.

در تشیع هم متن و هم انسان مفسر دخالت دارد؛ این رویکرد ضمن برکنار داشتن شیعه از تقلیل‌گرایی متن‌محورانه و اباحه‌گری مفسر‌محورانه، نهاد فقاقت را شکل می‌دهد.

ابراهیم فیاض، دانش آموخته حوزه و دانشگاه و عضو هیئت علمی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، پس از تشریح زمینه‌های تئوریک و تاریخی ساخته شدن فیلم موهن «بی‌گناهی مسلمانان» با اشاره به دوران معاصر، گفت: در دوره کنونی نیز غربیان تحت تأثیر همین نگرش دست به تقدس‌زدایی زده و در قالب رسانه‌ها و هنرهای مختلف مانند سینما در فیلم‌هایی همچون «آخرین وسوسه مسیح» و یا «بازگشت مسیح» اقدام به تقدس‌زدایی از پیامبر خود یعنی حضرت عیسی(ع) کرده‌اند و در ادامه آن، جریان توهین به پیامبر اسلام(ص) را نیز با نوشتن کتاب «شیطانی» آغاز کردند، تا جنبه قدسی و الهی ایشان را زیر سؤال برده و انکار کنند.

فیاض با اشاره به تأخیری که در جریان تقدس‌زدایی از پیامبر اسلام(ص) در نتیجه حکم حضرت امام(ره) مبنی بر ارتداد سلمان رشدی ایجاد شد، عنوان کرد: در این فاصله و با ظهور بن لادن زمینه‌ای فراهم شده تا به شکلی دیگر و با جنگ رسانه‌ای پر حجم‌تری به این مسئله روی آورند و پیامبر اسلام(ص) و مسلمانان را خشونت‌طلب و جنگ‌طلب معرفی کرده و ساختارهای مورد نظر خود را حاکم و نهادینه کنند.

وی به چالش کشیدن و توهین به مقدسات را هم سو با تلاش‌های غربیان برای حاکم کردن لائسیسم و سکولاریسم اسلامی در تحولات سیاسی منطقه دانست و خاطرنشان کرد: ساخته شدن این فیلم حاکی از این است که غربی‌ها کاملاً پیگیر مطرح کردن و جا انداختن ساختاری جدید در منطقه هستند. در واقع آن‌ها می‌توانند با امثال همین فیلم‌ها قدسیت پیامبر و اسلام را بشکنند و پس از آن شروع به توسعه سکولاریسم در جهان اسلام کنند.

فیاض با اشاره این که آمریکا همیشه به سلفی‌ها به عنوان مقدمه نگاه کرده است، عنوان کرد: آمریکا سعی کرد وهابی‌ها بر سر کار بیایند تا بعد از آن سکولاریسم بتواند وارد شود. در واقع سلفی‌ها کاتالیزور شکسته شدن ساختارند و برای آمریکا این امکان را فراهم می‌کنند که وارد میدان شود؛ تا به عقیده من، دموکراسی‌ای هدایت‌شونده را، که در قالب تئوری جهانی شدن مطرح می‌شود، در خاورمیانه بر سر کار آورد.

آن چه امام(ره) گفت، به عنوان نتیجه رویکرد هرمنوتیکی شیعه، در عرصه سیاست، مصلحت‌گرایی است و نه تعطیل؛ این آن چیزی است که برپایه اندیشه شیعه در ساختار جمهوری اسلامی تحقق یافته است و مانعی را پیش روی غربیان ایجاد کرده و ما را از جریاناتی که در منطقه پیگیری می‌کنند، در امان نگه می‌دارد.

وی که در بخش اول این مصاحبه تم‌های «مرگ مؤلف» و «مرگ خدا» و رویکرد متن‌محور یهودی حاکم بر هرمنوتیک را به عنوان الگوی معرفت‌شناختی این جریانات دانسته بود، اظهار کرد: در بعد هستی‌شناسانه، همچنان که قرآن می‌فرماید «وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ» و یهود گفتند دست خدا بسته است»(مائده/ 64) ساختار اندیشه یهود خداوند را فقط خالق می‌داند که جز خلق کاری نکرده است. در این جا جهان به طبیعت تقلیل می‌یابد. نگرش برآمده از چنین رویکرد «مرگ خدا»گونه‌ای، متن‌محوری را در امر تفسیر به همراه خواهد داشت و برآیند این‌ها در ابعاد سیاسی و اجتماعی چیزی است که امروز به سکولاریسم و لائسیسم منجر شده است.

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران افزود: بنابراین این توهین که برآمده از جریاناتی همبسته و تاریخی است همه از ساختار فکری یهود نشأت می‌گیرد، که تا حد زیادی بر اندیشه مسیحی نیز سایه افکنده و آن را تحت تأثیر خود قرار داده است. این اندیشه به دنبال گسترش خود به جهان اسلام است و این را از راه شکل دادن بنیادگرایی به عنوان مقدمه ایجاد گسست در جهان اسلام و زمینه‌ای برای حضور خود در جهان اسلام ایجاد کرده و پس از آن تلاش می‌کند با بهانه از میان برداشتن بنیادگرایی به ساختار سیاسی، اجتماعی و فکری و اعتقادی اسلام حمله کند.

فیاض خاطرنشان کرد: شاهد پیوند این جریانات، نشانه‌شناسی به کار گرفته شده در فیلم بی‌گناهی مسلمانان است که با تصویر کردن پیامبر(ص) به شکل بن‌لادن سعی کرده جریانی را که خود در جهان اسلام پدید آورده به پیامبر اسلام(ص) منتسب کند. در واقع اندیشه یهودی حاکم می‌کوشد اسلام را به آن چه خود در آن گرفتار شده آلوده کند و با انشقاق در جهان اسلام زمینه را برای شکل‌گیری گونه‌ای مرگ خدا و تقدس‌زدایی از انسان کامل و نفی امامت در حوزه اسلامی، فراهم کند و در واقع یهودی‌سازی اسلام را رقم بزند.

وی با اشاره به تقابل غربی‌ها با جمهوری اسلامی ایران گفت: آن‌ها در ایران با این مشکل مواجهند که شیعه نه کاملاً متن‌محور است، که بتوان آن را به تقلیل‌گرایی کشاند و نه کاملاً مفسر‌محور است که با اباحه همسویی کند و متن در آن هیچ اهمیتی نداشته باشد و همه چیز به تأویل برده شود. در اینجا هم متن و هم انسان مفسر دخالت دارند که مانعی در مقابل قدسیت‌زدایی غربی است.

فیاض با اشاره به شکل‌گیری نهاد فقاقت در رویکرد شیعی عنوان کرد: و با وجود فقه، در صورتی که انسان کامل هم نباشد، فقهایی هستند که در زمان و مکان، از متن استنباط می‌کنند و گاه حتی احکام اولیه را هم در بعد حکومتی تعطیل می‌کنند.

این دانش آموخته حوزه و دانشگاه، افزود: آن چه حضرت امام(ره) گفت، به عنوان نتیجه این رویکرد در عرصه سیاست، مصلحت‌گرایی است و نه تعطیل؛ این آن چیزی است که برپایه اندیشه شیعه در ساختار جمهوری اسلامی تحقق یافته است و مانعی را پیش روی غربیان ایجاد کرده و ما را از جریاناتی که در منطقه پیگیری می‌کنند، در امان نگه می‌دارد.